

บทที่ 9

การใช้ทรัพยากรและแหล่งความรู้ในท้องถิ่น

Community Resources หรือ Local Resources เรียกชื่อเป็นภาษาไทยหลายอย่าง เช่น ทรัพยากรท้องถิ่น ทรัพยากรในชุมชนหรือบางคนอาจจะใช้คำว่า แหล่งวิทยาการในท้องถิ่น แหล่งวิทยาการในชุมชนหรือแหล่งความรู้ในชุมชน แต่ในเอกสารเล่มนี้จะใช้คำว่า ทรัพยากรและแหล่งความรู้ในท้องถิ่น ในบทนี้จะกล่าวถึงการจัดการเกี่ยวกับการใช้ ทรัพยากรและแหล่งความรู้ในท้องถิ่นที่จะนำมาใช้เพื่อช่วยให้การบริหารหลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ประเภทของทรัพยากรและแหล่งความรู้ในท้องถิ่น

ทรัพยากรและแหล่งความรู้ในท้องถิ่น หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น นอกโรงเรียนที่มีคุณค่า สามารถนำมาใช้ประโยชน์ให้เกิดการเรียนรู้ของนักเรียนได้ ทรัพยากรและแหล่งความรู้ที่รวมทั้ง สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติทั้งสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต บุคคลที่มีความรู้ด้านต่าง ๆ สถานที่และหน่วยงานต่าง ๆ รวมตลอดถึงกิจกรรมทั้งหลายในท้องถิ่นที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

นักวิชาการได้แบ่งประเภทของทรัพยากรและแหล่งความรู้ในท้องถิ่นไว้แตกต่างกัน สามารถนำมาสรุปรวมได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. **ทรัพยากรธรรมชาติ** หมายถึง สภาพธรรมชาติในท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้ให้ความรู้แก่นักเรียนได้ เช่น สภาพทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ สัตว์ ภูเขา พืช แหล่งน้ำ ป่าไม้ ฯลฯ ลักษณะของหิน ดิน แร่ ฯลฯ ที่มีค่าของมนุษย์ในท้องถิ่น รวมทั้งสภาพ ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ มลภาวะและนิเวศน์วิทยา ฯลฯ เป็นต้น

2. **ทรัพยากรบุคคล หรือ ทรัพยากรมนุษย์** หมายถึง บุคคลภายนอกที่มีความรู้ ความสามารถพิเศษด้านต่าง ๆ ที่สามารถช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของท้องถิ่น เป็นผู้รู้ผู้ชำนาญในสาขาอาชีพเฉพาะอย่าง เช่น ช่างแกะสลัก ช่างเครื่องยนต์ ช่างปั้น ช่างทอผ้า หรือมีความชำนาญในทางด้านศิลปะ -

วัฒนธรรม ศาสนาหรือวิทยาการต่าง ๆ บุคคลต่าง ๆ เหล่านี้อาจเป็นข้าราชการ นักธุรกิจ ชาวบ้าน พระสงฆ์หรือแม้แต่ผู้ปกครองของนักเรียนที่มีถิ่นฐานบ้านเรือนและประกอบอาชีพในท้องถิ่นนั้น หรืออาจจะเป็นบุคคลนอกชุมชนที่มาเยี่ยมหรือเป็นแขกของชุมชนเป็นครั้งคราว ซึ่งโรงเรียนอาจพิจารณาเชิญบุคคลเหล่านั้นมาเป็นวิทยากรให้ความรู้เฉพาะเรื่องแก่นักเรียนตามโอกาสอันควรก็ได้

3. ทรัพยากรทางสังคม หมายถึง 1) สภาพความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตในชุมชน การประกอบอาชีพต่าง ๆ ของคนในชุมชน 2) สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิต เช่น ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัด โบสถ์ สุเหร่า สถานประกอบการต่าง ๆ โรงงาน ศูนย์คอมพิวเตอร์ ศูนย์ดาวเทียม สถานที่ราชการ ฯลฯ เป็นต้น

โรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ดังนั้น นักเรียนจึงต้องศึกษาและเรียนรู้ความเป็นอยู่ต่าง ๆ ในสังคม ในท้องถิ่น และในส่วนที่เกี่ยวข้องที่เป็นอยู่ให้ถ่องแท้ เพื่อจะได้ปรับตัวเองให้อยู่ในชุมชนได้อย่างมีความสุข นักเรียนจะต้องศึกษากระบวนการทางสังคมให้รู้ว่าสังคมนั้นมีระเบียบแบบแผนในการดำเนินการชีวิตอย่างไร มีปัญหาทางสังคมอย่างไร และควรจะแก้ปัญหาที่เกิดโดยใช้กระบวนการ ความรู้และเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้อย่างไร เพื่อให้ตัวนักเรียนได้ตระหนักในบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของตนเองต่อสังคมที่ตนอาศัยอยู่ และสามารถดำรงตนให้อยู่ในสังคมนั้นได้อย่างมีความสุข

4. ทรัพยากรทางวัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และกิจกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่น เช่น การทำขวัญนาค งานบวช งานแต่งงาน งานบุญบั้งไฟ งานบุญเดือนสิบ งานบุญประเพณีสงกรานต์ ฯลฯ เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนหรือท้องถิ่นแต่ละแห่งย่อมมีขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมเป็นของตนเองและแตกต่างจากแหล่งอื่น ๆ นักเรียนจึงต้องมีความรู้และทำความเข้าใจกับแนวคิดและกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ให้ถ่องแท้แน่นอน จะได้เกิดความซาบซึ้งในขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของตนเอง ปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งพยายามหาทางปรับปรุง ส่งเสริมแก้ไขให้ถูกต้อง เพื่อให้วัฒนธรรมและกิจกรรมนั้นได้คงอยู่และถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลังต่อไป

จากงานวิจัย (ประพนธ์ จันทรัตน์, 2533) และจากการสัมภาษณ์ครูที่สอนในโรงเรียนระดับต่าง ๆ เกี่ยวกับการนำทรัพยากรและแหล่งความรู้ในท้องถิ่นมาใช้ช่วยในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนและครูใช้แหล่งทรัพยากรและแหล่งความรู้ในท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาหลักสูตรและงานวิชาการค่อนข้างน้อย และที่นำมาใช้คือ ทรัพยากรบุคคลมากกว่าทรัพยากรประเภทอื่นเพราะสามารถนำเข้ามาสู่โรงเรียนได้ง่าย ทรัพยากรบุคคลที่นำมาใช้มาก ได้แก่ คีษานินิเทศก์ นักวิชาการ ครูอาจารย์จากโรงเรียนอื่น ทรัพยากรประเภทอื่นที่นำมาใช้บ้าง คือ ทรัพยากรทางสังคม เช่น ห้องสมุด และทรัพยากรทางวัฒนธรรม ได้แก่ ประเพณีและวัฒนธรรม

เมื่อพิจารณาว่า ทำไมโรงเรียนหรือครูไม่ค่อยนำทรัพยากรและแหล่งความรู้ในท้องถิ่นมาใช้ช่วยในการจัดการสอน คำตอบที่ได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารและครูไม่ทราบว่า ทรัพยากรและแหล่งความรู้ในท้องถิ่นคืออะไร มีอะไรบ้าง และจะนำมาใช้อย่างไร ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องรวบรวมข้อมูลและเสนอแนะและสนับสนุนให้ครูได้เลือกใช้ให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน

วิธีการรวบรวมข้อมูล

ผู้บริหารมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและเป็นผู้ที่จะจัดให้มีการเก็บรวบรวมข้อมูล อาจจะมอบหมายให้บรรณารักษ์ทำหน้าที่เป็นผู้รวบรวม วิธีการรวบรวมอาจทำได้ดังนี้

1. รวบรวมจากข้อมูลที่บุคคลหรือหน่วยงานอื่นได้รวบรวมไว้แล้ว เช่น ข้อมูลจากกรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งจะมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับที่ตั้งและสภาพภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น สภาพทั่วไปของประชากร อาชีพ และสภาพทางเศรษฐกิจ การสื่อสารและการคมนาคม การผลิตและการอุตสาหกรรม ประวัติของท้องถิ่น กระบวนการทางสังคม กิจกรรมท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เป็นต้น ข้อมูลจากสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่สำคัญในจังหวัดต่าง ๆ ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมของสถานะนั้น ๆ เป็นต้น ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้จะต้องได้รับการคัดเลือกว่า ทรัพยากรประเภทใดอาจจะนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนใดได้บ้าง ในวิชาใดหรือในหัวเรื่องใด

2. มอบหมายให้แต่ละหมวดวิชาใน โรงเรียนรวบรวมทรัพยากรและแหล่งความรู้แต่ ละประเภทที่สามารถจะหาได้หรือคิดได้ที่จะนำมาใช้ในหมวดวิชา ครูทุกคนในหมวดวิชา ต้องช่วยกันหา

3. ออกแบบสำรวจให้นักเรียนและผู้ปกครองและครูอื่น ๆ ช่วยให้อัปเดตเกี่ยวกับ แหล่งทรัพยากรและแหล่งความรู้ในท้องถิ่นที่นักเรียนอยู่ และบรรณารักษ์นำมาคัดเลือกและ รวบรวม

4. เมื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรและแหล่งความรู้มาแล้วจะต้องนำมาจัดแยกเป็น หมวดหมู่และจัดทำระเบียบซึ่งต้องพยายามให้เป็นระบบ เพื่อให้สะดวกต่อการจัดเก็บและ สะดวกต่อการค้นหาที่ครูจะนำไปใช้ได้

5. จัดทำให้เป็นปัจจุบันและทันสมัย

6. จัดหาเพิ่มเติมตลอดเวลา

7. ชักนำ ชี้นำ และส่งเสริมให้มีการใช้แหล่งทรัพยากรในท้องถิ่น ในการสร้าง เสริมประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน การชักนำและชี้นำให้ครูสนใจเลือกใช้ แหล่งทรัพยากรต่าง ๆ นั้น อาจทำได้โดย การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากร ต่าง ๆ ออกเอกสารแนะนำเกี่ยวกับสถานที่หรือของดีประจำถิ่น แนะนำบุคคลที่น่าสนใจ แสดงสิ่งของจากแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ ฯลฯ เป็นต้น

ในการรวบรวมข้อมูลแหล่งทรัพยากรที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการสอนนั้น จะต้อง แยกเก็บเป็นประเภท และเนื่องจากลักษณะข้อมูลของแหล่งทรัพยากรนั้น ๆ จะแตกต่างกัน แบบสำรวจจึงต้องมีลักษณะแตกต่างกัน เช่น

แบบสำรวจทรัพยากรธรรมชาติ อาจจัดแยกตามชนิด ได้แก่ ดิน น้ำ แร่และหิน ป่าไม้ ป่าชายเลน พืชและสัตว์ธรรมชาติ สภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม และสถานที่ ท้องเที่ยว สำรวจว่า ทรัพยากรเหล่านั้นมีอยู่ตรงส่วนใดของท้องถิ่น สามารถนำมาใช้ ประโยชน์อะไรได้บ้าง เป็นแนวทางการนำไปสู่การประกอบอาชีพอะไรได้บ้าง เมื่อได้ ข้อมูลว่า มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติอะไร อยู่ที่ใดแล้ว ก็นำมาลงจุดพิงก์ในแผนที่โดยให้ อำเภอเป็นจุดศูนย์กลาง เพื่อจะได้เห็นภาพรวมว่า ในท้องถิ่นนั้น มีทรัพยากรธรรมชาติที่ สำคัญอะไร อยู่ที่ไหน เพื่อจะได้นำไปใช้ประโยชน์สำหรับการเรียนการสอน และการ พัฒนาและบริหารหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดทำหรือสร้างหลักสูตรท้องถิ่น

แบบสำรวจทรัพยากรบุคคลหรือทรัพยากรมนุษย์ อาจแยกข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลพื้นฐานของประชากรและข้อมูลเกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญและบุคคลสำคัญในท้องถิ่น

- ข้อมูลพื้นฐานของประชากร ข้อมูลที่ควรเก็บได้แก่ ร้อยละของประชากรในแต่ละกลุ่มอายุเมื่อเทียบกับประชากรทั้งหมด ร้อยละของประชากร เพศชาย-หญิง เมื่อเทียบกับประชากรในแต่ละกลุ่มอายุและร้อยละของประชากรที่นับถือแต่ละศาสนาเมื่อเทียบกับประชากรทั้งหมด ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้เก็บได้ง่าย เพราะมีเก็บรวบรวมอยู่แล้วที่สำนักงานทะเบียนราษฎรของท้องถิ่น ข้อมูลนี้นำมาใช้ประโยชน์ด้านการวางแผนรับนักเรียน การพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นสำหรับชุมชนและการบริการชุมชน

- ข้อมูลด้านผู้เชี่ยวชาญและบุคคลสำคัญในท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญในที่นี้ หมายถึง บุคคลผู้มีความชำนาญในวิทยาการต่าง ๆ ทั้งทางด้านอาชีพ ศาสนา วัฒนธรรมที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น ข้อมูลที่รวบรวมนั้นต้องมีรายละเอียดในด้าน เพศ อายุ วุฒิ อาชีพ ความชำนาญ ประสบการณ์ ความสามารถพิเศษ ความสำคัญ และที่อยู่

แบบสำรวจทรัพยากรทางสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น สถานประกอบการ บริษัท ห้างร้าน แหล่งอาชีพอิสระ โบราณสถาน สถานที่น่าสนใจ ฯลฯ ข้อมูลที่รวบรวมควรประกอบด้วย ชื่อหรือประเภท ลักษณะสำคัญหรือความสำคัญ แหล่งที่ตั้ง เส้นทางคมนาคม ระยะทาง

แบบสำรวจทรัพยากรทางวัฒนธรรม ข้อมูลที่เก็บรวบรวมเกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและการละเล่นหรือกิจกรรมต่าง ๆ ควรเก็บข้อมูลในเรื่องประวัติความเป็นมา วิธีการเล่นหรือปฏิบัติ โอกาสที่เล่นหรือปฏิบัติ ฯลฯ และหากมีภาพหรือสื่อเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ก็น่าจะระบุไว้ด้วย

การใช้ทรัพยากรและแหล่งความรู้ในท้องถิ่น

การใช้ทรัพยากรและแหล่งความรู้ในท้องถิ่นนั้น ผู้บริหารควรสนับสนุน กระตุ้น และส่งเสริมให้ครูนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการสอนและการจัดกิจกรรมทางการศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้หลักสูตรและการสอนของครูสอดคล้องกับชีวิตจริงตามสภาพของสังคม ซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนมีความหมายลึกซึ้งต่อผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงและช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน

การเลือกใช้แหล่งทรัพยากร

การเลือกใช้แหล่งทรัพยากรและแหล่งความรู้ในท้องถิ่นต้องทำให้เหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาและลักษณะของแหล่งทรัพยากร การเลือกใช้ให้เหมาะสมกับแหล่งทรัพยากรอาจทำได้ดังนี้

- ทรัพยากรธรรมชาติ อาจนำทรัพยากรธรรมชาติบางอย่าง เช่น แร่ธาตุ หิน ดิน พืชพันธุ์ต่าง ๆ ฯลฯ มาใช้เป็นวัสดุประกอบการเรียนการสอน หรือพานักเรียนไปศึกษาสภาพธรรมชาติ เช่น ลักษณะและสภาพแวดล้อมป่าชายเลน การศึกษาชีวิตของพืชและสัตว์ในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ การเกี่ยวพันและเกื้อกูลกันของธรรมชาติ ฯลฯ เป็นต้น

- ทรัพยากรบุคคล อาจเชิญผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะเรื่องมาบรรยายหรืออบรมให้ความรู้แก่ครูและนักเรียน หรืออาจขอให้ผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ ของโรงเรียน การขอพิมพ์เอกสารวิชาการที่ผู้เชี่ยวชาญได้จัดทำมาใช้ประโยชน์ในโรงเรียน เป็นต้น

- ทรัพยากรทางสังคม โรงเรียนอาจพานักเรียนไปเยี่ยมชมหรือศึกษาดูงานในสถานที่ต่าง ๆ ส่งนักเรียนไปฝึกงานหรือทดลองปฏิบัติงาน ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่สถาบันทางสังคมจัดขึ้น นำข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่หรือสภาพของสังคมมาจัดนิทรรศการหรือนำมาใช้สอน ใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าและการพิมพ์เอกสารต่าง ๆ

- ทรัพยากรทางวัฒนธรรม โรงเรียนอาจให้นักเรียนไปศึกษา สังเกต หรือเข้าร่วมในกิจกรรมทางด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม เพื่อให้นักเรียนได้สัมผัสอย่างใกล้ชิดกับสภาพความเป็นจริงจะช่วยให้นักเรียนได้เข้าใจในรายละเอียดและขั้นตอนของกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านั้น ซึ่งจะทำให้นักเรียนเกิดความทราบซึ่ง เกิดความรักหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมของชุมชนตนเอง

การเลือกใช้ทรัพยากรและแหล่งความรู้ในท้องถิ่นดังกล่าวนี้ อาจเป็นการนำโรงเรียนออกไปสู่ท้องถิ่นหรือนำท้องถิ่นเข้ามาในโรงเรียน

กิจกรรมการใช้แหล่งทรัพยากร

กิจกรรมที่โรงเรียนอาจจัดขึ้นเพื่อใช้แหล่งทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์

กิจกรรมที่นำโรงเรียนออกไปสู่ท้องถิ่น อาจดำเนินการได้ดังนี้

- ให้นักเรียนไปศึกษาประวัติและผลงานของผู้มีความรู้ความชำนาญในท้องถิ่น
- การพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ หรือเข้าค่ายพักแรม
- ให้นักเรียนไปฝึกงานตามหน่วยงานหรือสถานประกอบการต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นของรัฐบาลหรือของเอกชน
- จัดให้ครูหรือนักเรียนออกไปเยี่ยมชุมชนหรือศึกษาชุมชน
- ขยายการศึกษาออกไปสู่ท้องถิ่น เช่น จัดห้องสมุดเคลื่อนที่สู่บ้าน หรือจัดโครงการอบรมหรือให้ความรู้บางเรื่องแก่บุคคลในชุมชน
- นำโรงเรียนหรือนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เช่น ให้วงดนตรีของโรงเรียนร่วมแสดงในงานหรือกิจกรรมของท้องถิ่น จราจรนักเรียน หรือการรณรงค์ในเรื่องต่าง ๆ ฯลฯ

กิจกรรมที่นำท้องถิ่นเข้ามาสู่โรงเรียน อาจดำเนินการได้ดังนี้

- เชิญวิทยากรในท้องถิ่นมาบรรยายหรือสาธิตเนื้อหาบางเรื่องให้แก่ครูและนักเรียน
- นำเอกสารหรือสิ่งพิมพ์จากภายนอกมาให้บุคลากรในโรงเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้
- จัดหาวัสดุอุปกรณ์ ไม่ว่าจะ เป็นทรัพยากรธรรมชาติหรือทรัพยากรทางวัฒนธรรม มาใช้ในห้องเรียน หรือนำมาจัดกิจกรรมหรือนิทรรศการ เช่น การจัดนิทรรศการอาหารประจำท้องถิ่น การแสดงกิจกรรมและอาชีพของท้องถิ่น ฯลฯ
- ให้ชุมชนใช้สถานที่ของโรงเรียนในโอกาสพิเศษต่าง ๆ
- โรงเรียนร่วมกับชุมชนคัดเลือกบุคคลดีเด่นหรือร่วมทำกิจกรรมอื่น
- จัดโครงการบริการชุมชน
- จัดงานหรือกิจกรรมในโรงเรียนและเชิญชุมชนเข้าร่วม
- เชิญชุมชนหรือผู้ปกครองร่วมเป็นกรรมการโรงเรียน

แนวทางการเลือกใช้แหล่งทรัพยากร

การเลือกใช้ทรัพยากรและแหล่งความรู้ในท้องถิ่นใด ๆ นั้น ควรยึดหลักที่สำคัญคือ ให้เกิดการสังเกตเพื่อการเรียนรู้ ให้มีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และให้เกิดประโยชน์กับนักเรียน โรงเรียน และท้องถิ่น การเลือกใช้มีแนวทางการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาทรัพยากรและแหล่งความรู้ในท้องถิ่นว่า มีสิ่งใดบ้างและมีสิ่งใดบ้างที่สามารถนำมาใช้ในเนื้อหาสาระที่จะสอนได้
2. วางแผนว่า จะใช้แหล่งทรัพยากรอะไร ในเนื้อหาสาระใด โดยวิธีการใดและเพื่อประโยชน์อะไร
3. ติดต่อประสานงาน
4. ใช้และประเมินผลการใช้ทรัพยากรนั้น
5. รวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับทรัพยากรและแหล่งความรู้ที่ให้ทันสมัย เพื่อนำมาใช้หรือปรับปรุงในการนำมาใช้ในครั้งต่อ ๆ ไป

สำหรับการเลือกสนามฝึกงานหรือสถานฝึกอาชีพให้นักเรียนควรคำนึงถึง

1. ควรเป็นสถานฝึกอาชีพในท้องถิ่นที่ไม่ไกลจากโรงเรียนนัก เพื่อสะดวกแก่นักเรียนในการเดินทาง
2. หัวหน้าหรือเจ้าของสถานประกอบการยินยอมและยินดีให้นักเรียนฝึกงานได้
3. เป็นสถานที่ปฏิบัติงานถูกต้องตามกฎหมาย ไม่ขัดต่อศีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น
4. มีปริมาณการฝึกงานครบถ้วนตามที่คณะกรรมการโรงเรียนเห็นชอบ และเป็นอาชีพที่มีรายได้ดี
5. มีกระบวนการในการดำเนินงาน

ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ทรัพยากรและแหล่งความรู้ในท้องถิ่น

ในปัจจุบัน การนำทรัพยากรและแหล่งความรู้ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่การจัดการเรียนการสอน ให้ประสบการณ์การเรียนรู้แก่นักเรียนยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร จากผลการวิจัย (ประพันธ์ จันทรัตน์. 2533) หลายเรื่องชี้ให้เห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคในการ

ใช้ทรัพยากรและแหล่งความรู้ของโรงเรียนต่าง ๆ นั้นมีอยู่คล้าย ๆ ซึ่งพอจะประมวลปัญหาได้ดังนี้คือ

- โรงเรียนไม่มีงบประมาณสำหรับจ่ายเป็นค่าตอบแทนทรัพยากรบุคคลที่เชิญมาเป็นวิทยากร
- ครูต้องมีความรับผิดชอบมากขึ้นเมื่อใช้แหล่งความรู้ในท้องถิ่นในการทำกิจกรรมบางประเภท เช่น การพานักเรียนไปเข้าค่ายพักแรม
- เวลาในการใช้แหล่งทรัพยากรมีจำกัด การวัดและประเมินผลทำได้ไม่เต็มที่
- วิทยากรและเจ้าหน้าที่ประจำแหล่งทรัพยากรและแหล่งความรู้นั้นมีน้อย ไม่พอกับจำนวนนักเรียนที่ไปเยี่ยมชมหรือเข้าร่วมกิจกรรม และบางครั้งไม่ค่อยมีเวลาว่าง
- ครูและนักเรียนไม่เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการใช้ทรัพยากรและแหล่งความรู้ในท้องถิ่น และขาดทักษะการใช้
- ครูไม่สะดวกที่จะไปติดต่อกับทรัพยากรบุคคลที่อยู่ห่างไกลจากโรงเรียน
- ครูไม่มีเวลาศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรและไม่ได้วางแผนที่จะใช้แหล่งวิทยากรไว้ล่วงหน้า ทำให้การจัดดำเนินการไม่ทันเวลาหรือไม่ได้ประโยชน์เท่าที่ควร
- โรงเรียนอยู่ห่างไกลจากแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งทรัพยากรทางสังคม ทำให้ไม่สะดวกต่อการใช้
- คุณภาพของทรัพยากรไม่เป็นแบบอย่างที่ดี ขาดการอนุรักษ์เพื่อการศึกษา เช่น ประเพณี วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของประชาชน
- ขาดข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรและแหล่งความรู้ในท้องถิ่นทำให้ไม่ได้ใช้

สรุป

ทรัพยากรและแหล่งความรู้ต่าง ๆ เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ โรงเรียนควรจะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ให้มากที่สุดต่อการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนให้แก่ นักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนควรกระตุ้น ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและนักเรียนเลือกใช้ทรัพยากรและแหล่งความรู้ในท้องถิ่น โดยจัดให้มีการเก็บรวบรวมข้อมูล ประชาสัมพันธ์และสนับสนุนให้มีการนำมาใช้อำนวยความสะดวกในการใช้และประเมินผลการใช้ด้วย.